

Aspecte de teorie și practică judiciară privind suspendarea executării silită în cadrul contestației la executare

Conf. univ. dr. Daniel Ghiță
Judecător Oana Cătălina Ghiță

Des aspects de la théorie et de la pratique judiciaire concernant la suspension de l'exécution imposée durant la contestation à l'exécution

Résumé

La contestation d'exécution est le moyen procédural spécifique à la phase d'exécution imposée, représentant une plainte par où la personne intéressée sollicite à l'instance l'annulation des actes ou des mesures d'exécution illégales ou la précision du sens, de l'extension et de l'application du dispositif de la décision exécutée. La contestation de l'exécution a le rôle d'éviter toute illégalité au sujet de l'activité d'exécution et représente la garantie de la validité de celle-ci. Parmi les mesures que l'instance pourrait disposer dans le cadre de la contestation d'exécution, l'une des plus importantes est la suspension de l'exécution, car, à son tour, celle-ci est une garantie de la réalisation du but de la contestation.

Key words: *suspension, contestation, execution, procedural mean, caution*

Cuvinte cheie: *suspendare, contestație, executare, mijloc procedural, caução*

Reglementarea legală a suspendării executării în temeiul promovării unei contestații la executare este prevăzută în art. 403 C. proc. civ., aceste dispoziții reprezentând regimul general al încuviințării suspendării executării. Potrivit art. 403 alin. 1 C. proc. civ.: "până la soluționarea contestației la executare sau a altei cereri privind executarea silită, instanța competentă poate suspenda executarea, dacă se depune o caução în cuantumul fixat de instanță, în afară de cazul în care legea dispune altfel". Alin. 3 al aceluiași articol prevede că asupra cererii de suspendare a executării silită, instanța, în toate cazurile, se pronunță prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat.

Noua reglementare a art. 403 C. proc. civ., adusă prin O.U.G. nr. 138/2000, modificată prin Legea nr. 219/2005, diferă de prevederile anterioare cuprinse în fostul art. 401 C. proc. civ., care dispunea că în cazuri urgente, se poate suspenda executarea prin încheiere, chiar înainte de orice înfățișare. În prezent, cererea de suspendare a executării silită se soluționează, în lipsa unei dispoziții contrare, în ședință publică, cu citarea părților, prin acest aspect deosebindu-se de reglementarea anterioară a instituției. Totodată, un element de noutate, adus prin O.U.G. nr. 138/2000 și păstrat prin Legea nr. 219/2005, se referă la obligativitatea depunerii unei cauciuuni, în cuantumul fixat de instanță. Se observă că, în vederea soluționării cererii de suspendare a executării în cadrul contestației la executare, legiuitorul nu a stabilit un cuantumul fix al cauciuunii, cum a făcut-o în situația prevăzută de art. 403 alin. 4 C. proc. civ., ci a lăsat la aprecierea instanței fixarea acestuia.

Cu privire la natura juridică a cauțiunii, în literatura de specialitate¹, s-a exprimat constant punctul de vedere că aceasta reprezintă o garanție pecuniară, dispusă de instanța de judecată, în sarcina reclamantului, pentru evitarea exercitării de către acesta în mod abuziv a anumitor drepturi procesuale, și pentru a asigura dezdăunarea pârâtului pentru pagubele produse prin exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale de către reclamant². Dispozițiile art. 403 alin. 1 C. proc. civ. au făcut obiectul unei excepții de neconstituționalitate, cu privire la care Curtea Constituțională s-a pronunțat prin decizia nr. 150/2002³, respingând excepția, cu motivarea că textul de lege mai sus-menționat nu instituie diferențe de tratament juridic sau privilegii sau discriminări și de asemenea, prin prevederea cauțiunii nu este încălcat principiul ocrotirii legale a proprietății private, indiferent de titular.

O problemă controversată în practică a fost aceea dacă depunerea cauțiunii este o condiție prealabilă, în lipsa căreia instanța nu poate dispune, prin încheiere, suspendarea, sau dacă instanța competentă poate admite cererea de suspendare, și, prin aceeași încheiere, să fixeze atât cauțiunea, cât și termenul de depunere a ei, măsura suspendării executării silite urmând să opereze doar din momentul prezentării dovezii de depunere a acesteia.

În timp ce, unele instanțe au apreciat prin analogie cu art. 300 alin. 3 și art. 591 alin. 2, că punerea în discuție a cererii de suspendare a executării și admisibilitatea acesteia sunt condiționate de plata anticipată a cauțiunii, părerea cvasiunanimă a literaturii de specialitate⁴ și practicii judecătorești a fost în sensul că suspendarea executării silite poate fi dispusă prin aceeași încheiere prin care se stabilește cuantumul și termenul de achitare a cauțiunii, sau, altfel spus, suspendarea executării silite este afectată de o condiție suspensivă (aceea de depunere de către contestator a cauțiunii), dublată de un termen înlăuntrul căruia trebuie realizată această condiție⁵. În situația în care se stabilește cauțiunea printr-o încheiere distinctă de cea prin care se soluționează cererea de suspendare, împotriva acesteia nu se poate face recurs decât o dată cu fondul cauzei, regimul său juridic fiind acela al unei încheieri premergătoare⁶.

În ceea ce privește cuantumul cauțiunii, nu au fost stabilite legal, cote procentuale sau alte criterii pentru fixarea acesteia, fiind lăsat la latitudinea suverană a judecătorului, spre deosebire de alte situații. când s-a prevăzut în mod expres cuantumul cauțiunii (cazul sechestrului asigurător, pentru creditorul a cărui

¹ G. Boroi, *Incidente care împiedică stingerea ori amânarea executării silite în procesul civil*, în "Curierul Judiciar", nr. 4/2003, p. 124.

² B. O. Jarka, *Considerații asupra cauțiunii obligatorii la formularea de către persoanele juridice a contestației la executare silită a creanțelor bugetare, conform O.G. nr. 61/2002, privind colectarea creanțelor bugetare*, în "Dreptul", nr. 4/2003, p. 102-107.

³ Publicată în "Monitorul Oficial al României", partea I, nr. 508/15 iulie 2002.

⁴ D.P. Singeorzan, C.N. Popa, *Discuții în legătură cu suspendarea executării silite*, în "Dreptul", nr. 4/2002, p. 86-87.

⁵ G. Boroi, *loc.cit.*, p. 124.

⁶ În acest sens, Curtea de Apel Craiova, secția comercială, dec. nr. 132/19.02.2002, în "Curierul Judiciar", nr. 4/2002, p. 39.

creanță nu este contestată în scris, cauțiunea trebuie depusă odată cu cererea de sechestrul, iar cuantumul ei trebuie să fie de 1/2 din valoarea reclamată).

Modificările aduse art. 403 C. proc. civ. prin Legea nr. 219/2005 au vizat și cuantumul cauțiunii, acesta fiind stabilit la 500 lei pentru cererile neevaluabile în bani și la 10% din valoarea obiectului cererii, pentru cele patrimoniale. Totodată, în materia contestațiilor la executare, întemeiate pe dispozițiile Codului de procedură fiscală, cauțiunea obligatorie stabilită în sarcina persoanelor juridice este de 20% din valoarea reclamată.

Efectele încheierii pronunțate în cererea de suspendare a executării se produc de la data depunerii cauțiunii, și nu de la momentul rămânerii irevocabile (în situația admiterii cererii), iar dacă instanța a respins cererea, executarea suspendării dispusă în baza art. 403 alin. 4 C. proc. civ., încetează de la data încheierii, întrucât pe această cale nu se stabilește un drept potrivit față de altă persoană, fiind aplicabile dispozițiile procedurii necontencioase.

Încheierea pronunțată asupra cererii de suspendare a executării silite se poate ataca separat cu recurs, potrivit art. 403 alin. 3, în termenul general prevăzut de art. 301 C. proc. civ., de 15 zile de la comunicarea încheierii⁷.

În literatura de specialitate⁸, s-a exprimat opinia potrivit căreia, fiind o încheiere pronunțată în procedură necontencioasă, termenul de exercitare al căii de atac curge de la pronunțare, pentru părțile prezente la soluționarea cererii, și numai pentru părțile lipsă, de la comunicare. (art. 336 alin. 2 C. proc. civ.). Călea de atac împotriva încheierii este recursul, chiar și în acele cazuri când hotărârea ce urmează a se pronunța în contestația la executare este supusă apelului (art. 400¹ și 401 alin. 2 C. proc. civ.). Interes în promovarea recursului împotriva încheierii de suspendare poate avea atât creditorul, în situația admiterii cererii, cât și debitorul contestator, în cazul respingerii acesteia, precum și în cazul admiterii, când se critică cuantumul prea ridicat al cauțiunii, dacă acesta a fost fixat prin aceeași încheiere supusă recursului.

În legătură cu suspendarea executării silite direct în cadrul recursului sau apelului exercitat împotriva hotărârii pronunțate în contestația de executare, s-au pronunțat mai multe opinii. O parte a practicii și literaturii juridice a apreciat că o astfel de cerere, formulată în calea de atac, ar fi inadmisibilă, potrivit art. 294 și 316 C. proc. civ.. Într-o altă opinie⁹, s-a exprimat punctul de vedere în sensul admisibilității unei astfel de cereri în calea de atac, întrucât art. 403 alin. 1 C. proc. civ. face referire la faptul că măsura suspendării poate fi dispusă până la soluționarea contestației la executare, fără a distinge după cum este vorba de soluționarea contestației în primă instanță sau într-o cale de atac, și fără a stabili un anumit termen procedural până la care contestatorul ar fi îndreptățit să solicite suspendarea executării silite.

⁷ V.M. Ciobanu, G. Boro, *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2003, p. 495.

⁸ G. Boro, *loc. cit.*, p. 125.

⁹ *Ibidem*.

În ipoteza în care suspendarea executării silite se dispune prin încheiere în cadrul recursului declarat împotriva hotărârii prin care s-a soluționat contestația la executare, s-a pus problema dacă această încheiere este irevocabilă, sau supusă la rândul ei, recursului. Punctul de vedere majoritar exprimat în literatura juridică¹⁰ și în practică a fost acela că încheierile pronunțate în recurs prin care se dispune suspendarea executării silite, sunt irevocabile, în temeiul principiului *accessorium sequitur principale*, întrucât și hotărârea ce se va pronunța în recurs este irevocabilă, și nu există nici o justificare ca pentru un incident ce ar putea doar să temporizeze executarea silită să se ajungă la o instanță superioară celei care va pronunța hotărârea irevocabilă prin care executarea silită ce putea fi chiar desființată¹¹.

O altă problemă ridicată în practică a fost aceea dacă poate fi pusă în discuție soluția pronunțată de prima instanță cu privire la cererea de suspendare a executării silite pe calea recursului formulat împotriva hotărârii prin care s-a soluționat contestația la executare în cadrul căreia s-a formulat cererea de suspendare. Opinia majoritară a fost în sens negativ, datorită faptului că, deși pe calea recursului avut în vedere de dispozițiile art. 304¹ C. proc. civ., pot fi invocate toate motivele de nelegalitate și netemeinicie ale hotărârii primei instanțe, în condițiile în care art. 403 alin. 3 C. proc. civ., a prevăzut expres posibilitatea de a ataca cu recurs, în mod separat, încheierea prin care s-a soluționat cererea de suspendare a executării silite, crearea posibilității de a critica această soluție, pe calea recursului declarat împotriva hotărârii prin care s-a soluționat contestația la executare ar fi excesivă, constituind un "recurs la recurs". Prin urmare, chiar dacă partea nu a atacat cu recurs separat încheierea prin care s-a soluționat de către prima instanță cererea de suspendare a executării silite, instanța investită cu recursul declarat împotriva hotărârii pronunțate în contestația la executare, nu se mai poate pronunța asupra legalității și temeiniciei acestei măsuri.

Referitor la aspectul dacă se poate solicita instanței de control judiciar suspendarea executării silite, pe durata recursului formulat împotriva hotărârii prin care s-a respins atât cererea de suspendare a executării silite cât și contestația la executare, răspunsul dat din practică, în lipsa unei reglementări exprese, a fost negativ, astfel de cereri formulate în căile de atac fiind inadmisibile, întrucât, în raport de dispozițiile art. 284, alin. 5, C. proc. civ. (în materia apelului), și art. 300 alin. 3 C. proc. civ. (în materia recursului) este permisă suspendarea executării silite doar în situația în care calea de atac este îndreptată chiar împotriva hotărârii puse în executare.

Suspendarea executării silite poate să fie nu numai totală, ci și doar parțială. Este situația reglementată de alin. 2 al art. 403, care prevede că, dacă bunurile urmărite sunt supuse stricăciunii, pieririi sau deprecierei, se va suspenda, în temeiul contestației la executare, numai distribuirea prețului.

¹⁰ Jurisprudența C.S.J., *Pandectele Române*, nr. 4/2002, p. 97-98.

¹¹ G. Boroș, *loc. cit.*, p. 125; în același sens, Curtea de Apel București, secția a-V-a comercială, dec. nr. 246/2001, *Pandectele Române* nr. 4/2002, p. 97-98; Curtea de Apel Timișoara, secția civilă, dec. nr. 2957/2001, *Curierul judiciar* nr. 2/2003, p. 67.

Cu privire la suspendarea executării, art. 403 alin. 4¹ din C. proc. civ. prevede posibilitatea pronunțării acesteia prin încheiere de către președintele instanței, dacă există urgență, măsura astfel dispusă durând până la soluționarea cererii de suspendare în cadrul contestației la executare. În forma anterioară modificării prin Legea nr. 219/2005, art. 403 alin. 4¹ prevedea posibilitatea suspendării pe cale de ordonanță președințială. Altfel spus, concomitent cu introducerea contestației la executare sau a unei alte cereri privind executarea silită, și a formulării în cadrul acesteia a unei cereri de suspendare a executării pe cauțiune, partea interesată poate formula o cerere de suspendare provizorie a executării prin încheiere, care nu se va soluționa de un complet ordinar, ci de însuși președintele instanței, și care va face obiectul unui dosar distinct de cel al contestației la executare. În astfel de situații, reclamantul este ținut să facă dovada că a formulat contestația la executare, și că în cadrul acesteia a solicitat suspendarea executării silite. De asemenea, în prezent, textul legal prevede obligativitatea depunerii unei cauțiuni în cuantum de 10% din valoarea obiectului cererii sau de 500 lei pentru cererile neevaluabile în bani. Această cauțiune este deductibilă din cauțiunea stabilită de instanță. Soluționarea cererii se face fără citarea părților, președintele instanței pronunțând o încheiere, care nu este supusă nici unei căi de atac.

O problemă controversată atât în literatura de specialitate, cât și în practică, s-a referit, sub imperiul vechii reglementări, la obligativitatea depunerii de cauțiune în vederea soluționării cererii de suspendare provizorie. Într-o primă opinie¹², s-a subliniat că și în acest caz este obligatorie cauțiunea, această concluzie fiind dedusă prin analogie cu dispozițiile art. 280 alin. final, un alt argument fiind acela că, în această privință textul de lege nu instituie nici o derogare, din ansamblul reglementării rezultând intenția de generalizare a cauțiunii. Totodată, în acest mod "se poate evita formularea unor cereri abuzive, deoarece un creditor de rea-credință care ar obține fără cauțiune, chiar și numai pentru câteva zile suspendarea executării unor hotărâri definitive, ar putea crea mari prejudicii creditorului"¹³. O altă soluție adoptată în practică a fost aceea că, în cazul suspendării provizorii, nu este obligatorie cauțiunea, întrucât legea nu face nici o referire la ea în cuprinsul art. 403 alin. final, spre deosebire de alte materii, unde s-a prevăzut expres obligativitatea sa (art. 280 alin 3 și 4, art. 403 alin. 1, art. 300 alin. 3, art. 591 alin. 2), sau s-a lăsat la latitudinea instanței oportunitatea depunerii de cauțiune (art. 600 alin 1, art. 591 alin. 1 C. proc. civ.).

S-au invocat ca împrejurări de natură a nu justifica plata obligatorie a cauțiunii pentru cererea de ordonanță președințială, având ca obiect suspendarea provizorie a executării, următoarele: scopul urmărit de legiuitor, durata redusă a măsurii suspendării ce poate fi acordată, desemnarea președintelui instanței ca unic magistrat abilitat să soluționeze cererea. Această opinie a fost confirmată la aca

¹² S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Editura Lumina Lex, 2001, p. 275-276; G. Boroș, *loc. cit.*, p. 125; E. Popescu, F. Bradin, *Suspendarea provizorie a executării silite în cadrul contestației la executare*, în "Dreptul", nr. 3/2003, p. 115.

¹³ V.M. Ciobanu, S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 238.

vreme de inatanța supremă, care a reținut că "în conformitate cu prevederile art. 300 alin. 3, coroborat cu art. 403 alin. 3 și 4, și art. 581 și 582 C. proc. civ., cererea de suspendare provizorie a executării pe cale de ordonanță președințială se poate soluționa fără citarea părților și în lipsa unei cauțiuni"¹⁴.

În practica altor instanțe, președintele instanței investit cu soluționarea unei cereri de suspendare provizorie a executării, pe cale de ordonanță președințială procedează la verificarea împrejurării dacă în cadrul dosarului de contestație la executare se găsește dovada achitării cauțiunii aferente cererii de suspendare a executării formulată de contestator, considerând că, nu se impune obligarea părții interesate de a achita două cauțiuni - una pentru cererea de suspendare din cadrul dosarului de contestație, și alta pentru cererea de suspendare provizorie pe cale de ordonanță - fiind suficientă dovedirea împrejurării că s-a achitat cauțiunea în dosarul de contestație la executare. În actuala reglementare, dat fiind prevederea în textul legal a obligativității plății unei cauțiuni, aceste dispute rămân fără obiect.

O altă problemă care s-a ridicat în practică a fost aceea legată de aspectul dacă hotărârea de suspendare provizorie este lovită de nulitate în situația în care nu a fost pronunțată de președintele instanței. Unele instanțe, pornind de la dispozițiile art. 304 pct. 1 C. proc. civ. au dat un răspuns afirmativ, argumentând că instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale și în consecință, hotărârea astfel pronunțată este lovită de nulitate. În sprijinul acestei opinii, s-a invocat caracterul imperativ și nu de recomandare a normei care dispune ca președintele instanței să soluționeze cererea de suspendare provizorie a executării, în condițiile art. 403 alin. final C. proc. civ., sancțiunea nerespectării acestei dispoziții fiind nulitatea absolută a hotărârii pronunțate. S-a admis totuși că soluționarea cauzei de de vicepreședintele instanței sau de președintele de secție este legală, conform art. 403 C. proc. civ.

Dimpotrivă, alte instanțe investite cu un recurs împotriva soluției pronunțată în ordonanța președințială au înlăturat o astfel de critică, cu motivarea că, potrivit regulamentului de funcționare a instanței, președintele instanței poate delega o parte din atribuțiile ce i-au fost conferite altor judecători (cum ar fi de exemplu, primirea corespondenței, fixarea termenelor). În temeiul art. 403 C. proc. civ. se poate dispune suspendarea executării silite a creanțelor bugetare a căror regim juridic de reglementat de din Codul de procedură fiscală¹⁵. Pentru a nu denatura finalitatea măsurii suspendării provizorii a executării silite, este imperios necesar ca cererea de suspendare a executării, formulată în baza art. 403 alin. 1, C. proc. civ., să fie soluționată cât mai urgent, în caz contrar măsura luată în baza art. 403 alin. 4, C. proc. civ., prelungindu-și efectele mai mult decât s-a avut în vedere prin adoptarea acestor dispoziții legale. În practică s-au iscat controverse și cu privire la soarta cauțiunii la finalizarea contestației la executare, generate și de inexistența unei reglementări exprese în materie.

¹⁴ C.S.J., secția comercială, dec. civ. nr. 2379/2002, Pandectele române nr. 2/2003, p. 229.

¹⁵ C.D. Popa, A. Fanu-Moca, *Câteva considerații în legătură cu prevederile O.G. nr. 61/2002 privind colectarea creanțelor bugetare*, în "Curierul judiciar", nr. 1/2003, p. 145.

S-a decis în mod constant, că în situația admiterii contestației la executare, cauțiunea se restituie deponentului, cu excepția cazului prevăzut de Codul de procedură fiscală care reglementează în această materie un singur caz de restituire a cauțiunii, și anume acela al desființării executării silite.

În situația în care contestația la executare este respinsă, s-a pus problema dacă se restituie cauțiunea deponentului, sau dacă aceasta rămâne în contul creanței, inclusiv pentru dezdăunarea intimatului pentru pagubele cauzate prin tergiversarea executării, sau servește scopului sancționării exercitării abuzive a căii contestației la executare. Având în vedere că scopul cauțiunii constă atât în prevenirea abuzurilor procesuale, cât și în asigurarea posibilității ca partea vătămată prin întârzierea executării să poată fi despăgubită, s-a considerat că în situația în care intimatul solicită în mod expres ca dezdăunarea să se facă din cauțiunea consemnată de contestatorul care a pierdut procesul, dovedind și întinderea pagubei suferită prin exercitarea cu rea-credință a drepturilor procesuale instituite în art. 403 C. proc. civ., cauțiunea să poată servi la acoperirea prejudiciului suferit de intimat. Cu alte cuvinte, despăgubirile sau amenzile la care se referă art. 404 alin. 2 C. proc. civ., și la care poate fi obligat contestatorul, la cererea intimatului, în cazul respingerii contestației, se pot acorda din sumele constituite cu titlu de cauțiune. În măsura în care, însă, intimatul nu solicită eliberarea cauțiunii în favoarea sa, instanța nu poate din oficiu să procedeze în acest mod, urmând să se restituie contestatorului suma depusă cu acest titlu.